

Автор: Чапліна Г.П.
Вчитель ритміки
вища категорія,
старший викладач
РНРЦ «Особлива дитина»

Формування соціальних компетентностей на уроках ритміки

На сучасному етапі в Україні відбуваються якісні зміни в системі спеціальної освіти дітей з особливими потребами. Свідченням цього є оновлення структури спеціальних навчальних закладів і змісту навчання в них відповідно до вимог Державного стандарту спеціальної початкової освіти, в якому зосереджується увага на особистісному і соціально-психологічному спрямуванні розвитку дітей з особливими потребами, здійсненні навчально-виховного процесу на засадах ранньої діагностики й корекції порушень.

У розв'язанні завдань, спрямованих на нормалізацію та стабілізацію взаємин дитини з особливими потребами із світом, **актуальності** набуває ритміка в комплексі корекційно-розвиткової роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Музика та ритміка як інтегративний вид мистецтва величезної сили, емоційного і художнього впливу насичує духовний світ дитини різноманітними характерами і образами, гармонійними звуками, особистими переживаннями, особливо під час виконання обрядових творів, розвиває естетичні почуття, бажання виявити свої творчі здібності.

Кожній живій істоті притаманна властивість рухатися. Це життєво необхідна умова зв'язку будь-якого живого організму з навколишнім середовищем. Якщо обмежити рухову активність дитини, то вона відставатиме від розвитку, буде позбавлена практичного пізнання світу. Ось чому уроки ритміки мають на меті допомогти дітям набути соціальної компетенції.

Одне з основних завдань уроків ритміки – допомогти дітям опанувати засоби сприйняття, зокрема, розвиток дрібних м'язів рук, координацію рухів, сприйняття тіла у просторі, розвиток скоординованих рухів, розвиток артикуляційного апарату. На кожному уроці в системі занять ритміки методично відпрацьовують рухи, вправи спрямовані на виховання уваги, вміння переключати її з одного виду на інший, орієнтуватися в просторі та часі, вміння володіти своїми рухами, тілом. Вправи різного характеру мають супроводжуватися значними вольовими зусиллями, а також постійною самооцінкою своїх дій дитини та порівняннями з тим, як це робить інші.

Сприйняття світу можна вдосконалювати через гру (ритмічний урок в ігровій формі).

„Де гра, там і розум” – народна творчість.

Гра є змістом життя дитини. Недарма психологи в системі навчальної діяльності ставлять на перше місце гру. Граючись, дитина природно і непомітно для себе само виховується, набуває необхідних умінь та навичок для подальшого життя. Гра стимулює дитячі фантазії, творчість, увагу, пам'ять, спостережливість, кмітливість, волю, виховує самостійність, дійову рішучість, формує вміння самоконтролю, пробуджує позитивні емоції. Останнє особливо важливе, адже в дітей з особливими потребами часто простежується підвищена втомлюваність. Є багато дітей, у яких процеси збудження перевалюють над процесами гальмування, внаслідок цього їм важко контролювати свої емоційні прояви. Є діти й пасивні, замкнуті, яких треба повсякчас підбадьорювати, активізувати їхню діяльність.

Виходячи з того, що в класах інтенсивної корекції вчать діти, які мають діагноз ДЦП, доцільно використовувати елементи з лікувальної фізкультури за методом Н.Єфименко.

Рух під музику позитивно впливає на розвиток таких психічних функцій, як мислення, пам'ять, сприйняття. Тому рух використовується в якості профілактичного і лікувального засобу. Однією із ланок лікувальної ритміки є логопедична ритміка. Перше поняття логоритміки застосоване на використанні зв'язку слова, музики і руху. Ряд вправ у логоритміці побудовано таким чином,

щоб мовні, музичні та зорові сигнали викликали швидкі дії. Цим шляхом загострюється увага, формується швидка рухова реакція, розвивається спроможність до вибору реакції, до гальмування, вміння переключатися з одного завдання на інше.

Як свідчить досвід, проводити уроки ритміки з елементами логоритміки дуже доцільно. Дібрані вправи впливають на загальний тонус, настрій і особливо на моторику дитини, нормалізують дихання. Вибір логопедичних вправ можна здійснювати за допомогою підручника Г.А.Волкової „Логопедична ритміка” або звернутися до досвіду роботи вчителя-логопеда, вчителя-дефектолога.

Єдність пісні та ритмічних рухів створює необхідну чуттєво-емоційну основу пізнання навколишнього світу. Текст пісні в органічному поєднанні з музикою підказує пантомімічне – хореографічне зображення тварин, надає ритмічності інсценізаціям.

Маленький громадянин та школа. З приходом до школи дитина не тільки навчається здобувати знання, вона вчиться спілкуватися з однолітками, дорослими, налагоджувати свої відносини з іншими людьми. Саме вміння маленької людини, яка тільки-но прийшла до школи і пристосовується до жорстоких умов життя в соціумі, дивитися і бачити, слухати і чути, торкатися і відчувати – забезпечить їй основу психічного здоров'я. А головне завдання дорослих – створити такі умови, за яких дитина могла б розвиватися вільно й творчо.

„Ти завжди береш за себе відповідальність за того, кого приручив. Ти відповідаєш за свою троянду...” – написав Антуан де Сент-Екзюпері. Діти початкової школи – це маленькі беззахисні „квіти-троянди”, за фізичне і психічне здоров'я яких ми, учителі різного фаху несемо моральну відповідальність. Учителі часто мають справу з дітьми, у яких підвищена втомлюваність, виснаженість нервових процесів, збудженість або навпаки – загальмованість. Активні пантомімічні та емоційні прояви почуттів допомагають запобігати перетворення деяких емоцій на патологію. Діти, які психічно не можуть упоратись з таким навантаженням, часто замикаються в

собі. Виникає гостра необхідність „внутрішнього поштовху”, який би зруйнував цю перешкоду. І в цьому дітям мають допомогти елементи занять з психогімнастики. У складанні та проведенні уроків із ритміки ми використовуємо систему психологічних вправ М.Чистякової. У своїй системі психогімнастики М.Чистякова зробила акцент на опанування техніки виражених рухів. Під час емоційного виховання, занять психогімнастикою діти вчаться виражати різні емоції: вчаться долати бар’єри в спілкуванні, розуміти інших, знімати психічне напруження, формувати можливості для самовираження. У них формується позитивні риси характеру (упевненість, чесність, сміливість, доброта).

Вибір структури та змісту комплексних ритмічних занять залежить від спеціальних і загально розвиваючих завдань, спрямованих на корекцію порушення балансу між дитиною з обмеженими можливостями і довкіллям. Використання нестандартних форм засвоєння нового матеріалу систематизованого в тематичних музично-естетичних комплексах, передбачає творчо-пошукову співпрацю вчителів ритміки та музики, вчителів-дефектологів, логопедів, реабілітологів, лікарів, корекцію та конкретизацію дитячих уявлень про художні образи поетичних і пісенних творів, пов’язаних темою, з’ясування й уточнення співвідношень між словами та образами, вираженими в музико-поетичній формі.

Таким чином, суттєве підвищення рівня психофізичного розвитку дітей з особливими потребами з метою нормалізації їх взаємин з навколишнім світом може здійснюватися найповніше шляхом посилення корекційної спрямованості змісту музично-ритмічної діяльності. Тому педагоги корекційної роботи повинні сприяти загальному розвитку учнів, подоланню недоліків фізичного розвитку, емоціонально-вольової сфери, виховувати позитивні якості особистості, стимулювати вміння орієнтуватися в різних ситуаціях.